

Annons:

DEBATT

”En arbetsgivare ska visa respekt för de anställdas grundlagsskyddade yttrandefrihet.”

Nils Funcke,
journalist och debattör.

Yttrandefrihet väger tyngre än lojalitetsplikt

DEBATT: YTTRANDEFRIHET | 2025-01-31

Statliga bolag ska inte begränsa medarbetares möjlighet att delta i debatten, skriver journalisten och debattören Nils Funcke. Det står var och en fritt att uttrycka även stötande, upprörande och felaktiga påståenden i ämnen som inte rör verksamheten, framhåller han.

I ett inlägg på X skrev en av Operans anställda ”En svensk journalist som vill hamna på listan över journalister som illegalt kränkt Ryskt territorium. Hoppas han blir kvar där i jorden”. Inlägget illustrerades med en bild på journalisten som inbäddad följde med de ukrainska styrkorna in i Kursk.

Kungliga Operan AB reagerade reptilsnabbt. Det helstatliga aktiebolaget tog ”kraftfullt avstånd” från inlägget och upprepar bolagets motstånd mot Rysslands invasion och stöd för Ukraina. Samtidigt konstaterar företaget att medarbetare har ”rätt att uttrycka privata åsikter”. Men i nästa mening förvandlas denna rätt till en chimär. Tenoren har

brutit mot företagets ”uppförandekod” och lyfts därför ut ”ur Kungliga Operans produktioner”.

Varför bry sig om en tenor som visat extremt dåligt omdöme och sjunger falskt på X? En Putinbeundrare som uttryckt stöd för Rysslands anfall på Ukraina kan väl lämnas åt sitt öde?

Operans agerande är ytterligare ett i raden av exempel på hur yttranden som går på tvärs mot regeringens utrikespolitik ska undertryckas. Minns den förra regeringens krav på internetoperatörer att stoppa sändningarna av ryska RT och Sputnik. Minns också statsminister **Ulf Kristerssons** starka fördömande av upphängningen av en docka föreställande Turkiets premiärminister **Erdoğan** och koranbränningarna som han ansåg var omdömeslösa och ett hot mot vår säkerhet.

I stället för att hysa tilltro till yttrandefriheten och motargumentens kraft filar justitiedepartementet på bestämmelser som ska förbjuda sådana manifestationer.

Åtgärden mot tenoren är ett konkret exempel på när en enskild som använt sin yttrandefrihet utsätts för en mycket långtgående och ingripande repressalie. Han har visserligen kvar sin anställning men berövas möjlighet att utöva sitt yrke i avvaktan på eventuella ytterligare åtgärder. Repressalien mot tenoren träffar indirekt alla anställda och begränsar deras yttrandefrihet.

Operans uppförandekod har visat sig svårtillgänglig. Till skillnad mot kommunalt ägda bolag behöver Operan som helägt statligt aktiebolag inte tillämpa offentlighetsprincipen.

Det finns en berättigad förväntan att statliga bolag trots avsaknaden av en grundlagsfäst insynsrätt ska vara så öppna som möjligt. Visst ska företagsunika uppgifter skyddas så att inte privata bolag kan skaffa sig konkurrensfördelar. Men en uppförandekod? Och med vem tampas Operan om besökare?

En begäran att få del av uppförandekoden avvisades av Operans pressansvarige. Förhoppningen att styrelsens ordförande skulle tillmäta insynsintresset viss vikt kom på skam.

När jag nu trots allt kunnat läsa uppförandekoden kan jag förstå oviljan.

Inledningen inger förhoppningar. ”Som statligt bolag har Operan ett särskilt ansvar ...” och förväntas ”agera på ett ansvarsfullt och professionellt sätt som präglas av hög etik”.

Men när kravet på hög etik och ansvar konkretiseras tenderar det att endast gälla medarbetarna.

Under rubriken "Lojalitetsplikt" heter det att "När en medarbetare publicerar något i sina sociala medier är det viktigt att känna till att alla anställda vid Kungliga Operan lyder en s.k. lojalitetsplikt vilket innebär att man som anställd inte får vidta åtgärder som kan skada eller på annat sätt försvåra arbetsgivarens verksamhet och att en medarbetare alltid ska uppträda lojalt mot företaget".

Lojalitetsplikten är ömsesidig. En arbetsgivare ska visa respekt för de anställdas grundlagsskyddade yttrandefrihet. Utrymmet för att vidta åtgärder mot den som yttrat sig till exempel på sociala medier är begränsat till när det handlar om företagshemligheter eller andra för företaget direkt skadliga uppgifter. Uppgifter om arbetsmiljöbrott, korruption, miljöbrott eller andra förhållanden där det finns ett starkt allmänintresse är fria att uttrycka även när det skadar eller "försvårar" för företaget.

Därtill kommer att var och en har rätt att sjunga efter sin näbb och uttrycka även stötande, upprörande och felaktiga påståenden i ämnen som inte alls berör verksamheten. Utrymmet för sådana inlägg begränsas för tenoren med stöd av uppförandekoden. Operan borde låta UD på andra sidan Gustav Adolfs torg sköta utrikespolitiken och i stället ta till sig vad JO och Arbetsdomstolen slagit fast i beslut och domar.

Operan är dessvärre inte unik. I december i år kritiserade JO starkt hovrättspresidenten **Ylva Norling Jönsson** för att ha vidtagit repressalier mot jurister som gick domarutbildningen för att de undertecknat "domaruppropet". I beslutet gör JO ett generellt uttalande: att en offentlig arbetsgivare "inte genom generella uttalanden eller kritik i enskilda fall får försöka påverka anställda att avstå från att använda sin frihet att yttra sig".

Vad säger kulturminister **Parisa Liljestrand**? Är Operans syn på lojalitetsplikten, vägran att lämna ut dokument och agerandet mot tenoren förenligt med statens ägarpolicy att statliga bolag ska agera så "att de åtnjuter offentligt förtroende" och respektera mänskliga rättigheter?

Justitieminister **Gunnar Strömmer** har också en läxa att göra. Bör inte offentlighetsprincipen gälla alla offentligt ägda verksamheter som bedrivs i bolagsform? Allmänhetens rätt och intresse att som medborgare och ägare få insyn i statliga bolag är inte mindre än i kommunala bolag.

Nils Funcke

Journalist och debattör

Detta är ett debattinlägg. Det är skribenten som svarar för innehållet och de åsikter som förs fram i texten.

```
window.dataLayer = window.dataLayer || []; window.dataLayer.push({'publishedDate':  
'2025-01-31'});
```